

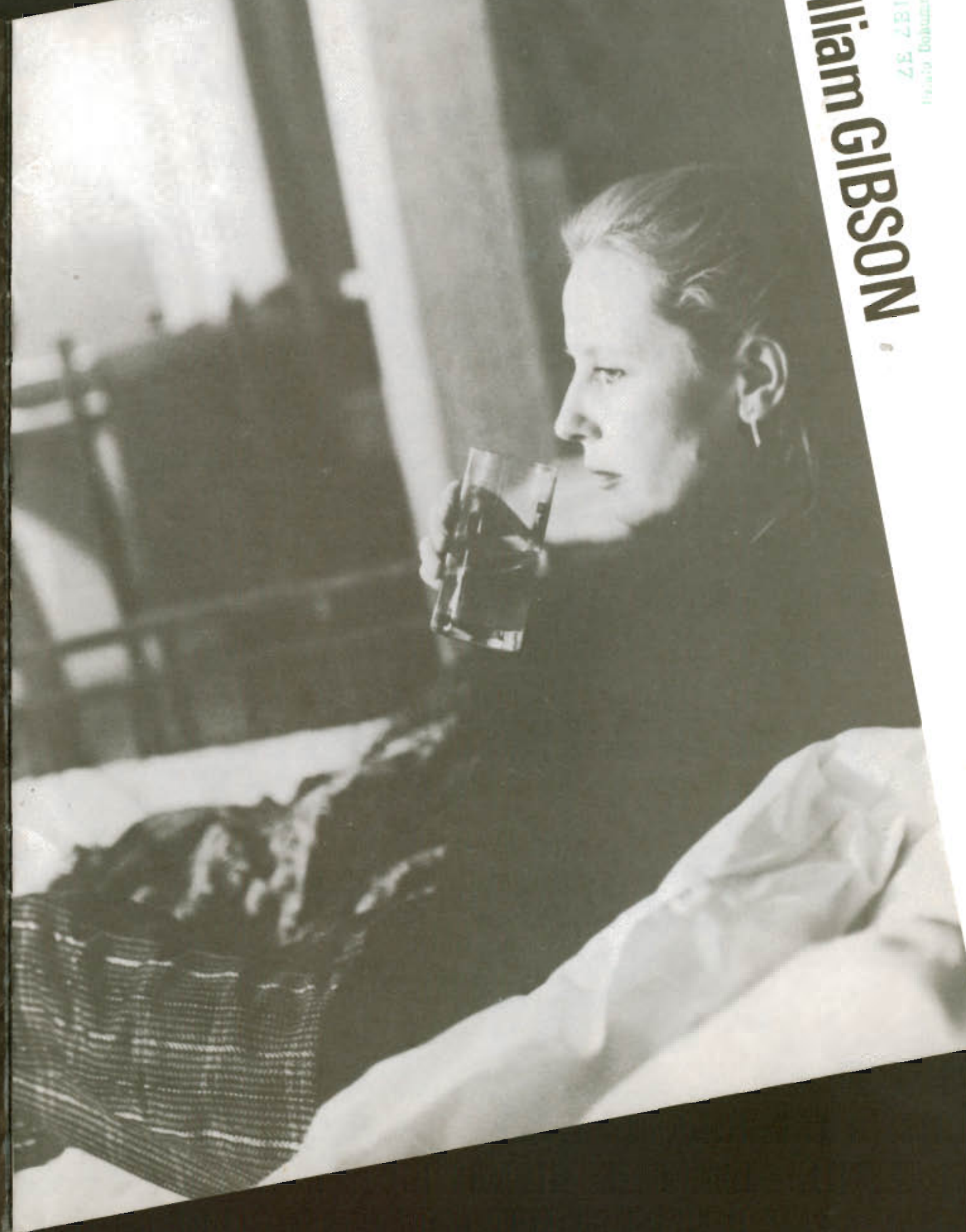
William GIBSON
Dwoje na huštawce

GIBSON i jego „HUŚTAWKA”

William Gibson urodził się 13 listopada 1914 w Nowym Jorku. W latach 1930–32 studiował w City College of the City University w Nowym Jorku. Obecnie od wielu lat mieszka i pracuje w Stockbridge w stanie Massachusetts. Jest prezesem i współfundatorem Berkshire Theatre Festival. Działa w stowarzyszeniach literackich. Poeta, prozaik, dramaturg, scenarzysta, aktor, eseista, bywał też nauczycielem gry na pianinie. Długo czekał na uznanie swoich utworów scenicznych. Dopiero jako czterdziestokilkuletni autor sztuk: *I lay in Zion* (1943), *A Cry of Players* (1948), *Dinny and the Witches* (1948), zbioru wierszy *Winter Crook* (1948) i powieści *The Cobweb* (1954) — zdobył rozgłos sztuką *Dwoje na huśtawce* (*Two for the Seesaw*). Sukces nie przyszedł łatwo. Początkowo utwór ten, podobnie jak poprzednie, był odrzucany przez przedsiębiorców teatralnych. Nikt nie chciał wystawienia sztuki nieznanego autora, a raczej nikt nie chciał wyłożyć 100.000 dolarów na realizację przedstawienia. I gdyby nie przypadek i szczęście, że reżyser Arthur Penn zaufał talentowi przyjaciela i podjął się wystawienia sztuki, pewnie nigdy *Huśtawka* nie ujrzałaby światła scenicznego. Swoje perypetie związane z wystawieniem *Huśtawki* opisał Gibson w książce *The Seesaw Log and Two for the Seesaw* (1959), będąc już popularnym autorem sztuki, która zrobiła karierę. Prapremiera *Dwojga na huśtawce* odbyła się 16 stycznia 1958 w Booth Theatre w Nowym Jorku, w reżyserii Arthura Penna. Wystąpili w niej: Anne Bancroft i Henry Fonda. Miarą sukcesu tego przedstawienia może być fakt, że grano je 750 razy! W tym samym czasie Gibson opublikował inną swoją sztukę *The Miracle Worker* (*Czarodziejka*), która została wystawiona 19 października 1959 w Playhouse Theatre w Nowym Jorku i osiągnęła prawie równie rekordową ilość 719 przedstawień. Nieprzewidywalny sukces i ogromna popularność, jaką przyniosły autorowi te dwie sztuki,

nie zapewniły rozgłosu następnym jego utworom: *John and Abigail* (1969) *The Body and the Wheel* (1974), *Golda* (1978). Jedyne jego musical, będący adaptacją sztuki Clifforda Odetsa *Golden Boy* (1964) cieszył się powodzeniem na Broadwayu i osiągnął 569 spektakli. Mimo sporego dorobku literackiego Gibson pozostał dla świata autorem przede wszystkim *Dwojga na huśtawce*. Patrząc wstecz odnosi się wrażenie, że sztuka ta osiągnęła sukces wbrew sobie. Zwykła, rzec można, banalna historia miłości dwojga zagubionych, osamotnionych w wielkim mieście ludzi. Nie ma w niej żadnych wzniosłych idei; proste sprawy ludzkie, jakich jest wiele w każdym mieście, kraju, na całym świecie. A jednak niezaprzeczalnym atutem tego utworu są świetnie napisane role, subtelnie naszkicowane wizerunki psychologiczne bohaterów, mistrzowskie operowanie dialogiem. Te walory przesądziły o sukcesie *Huśtawki* na wielu scenach świata. Dziś ma już ona swoją historię. Grały ją przeważnie znakomite pary aktorskie, jak: Gerry Jedd i Peter Finch w Londynie, w reżyserii Arthura Penna, Annie Girardot i Jean Marais w Paryżu, w reżyserii Luchino Viscontiego;

William GIBSON

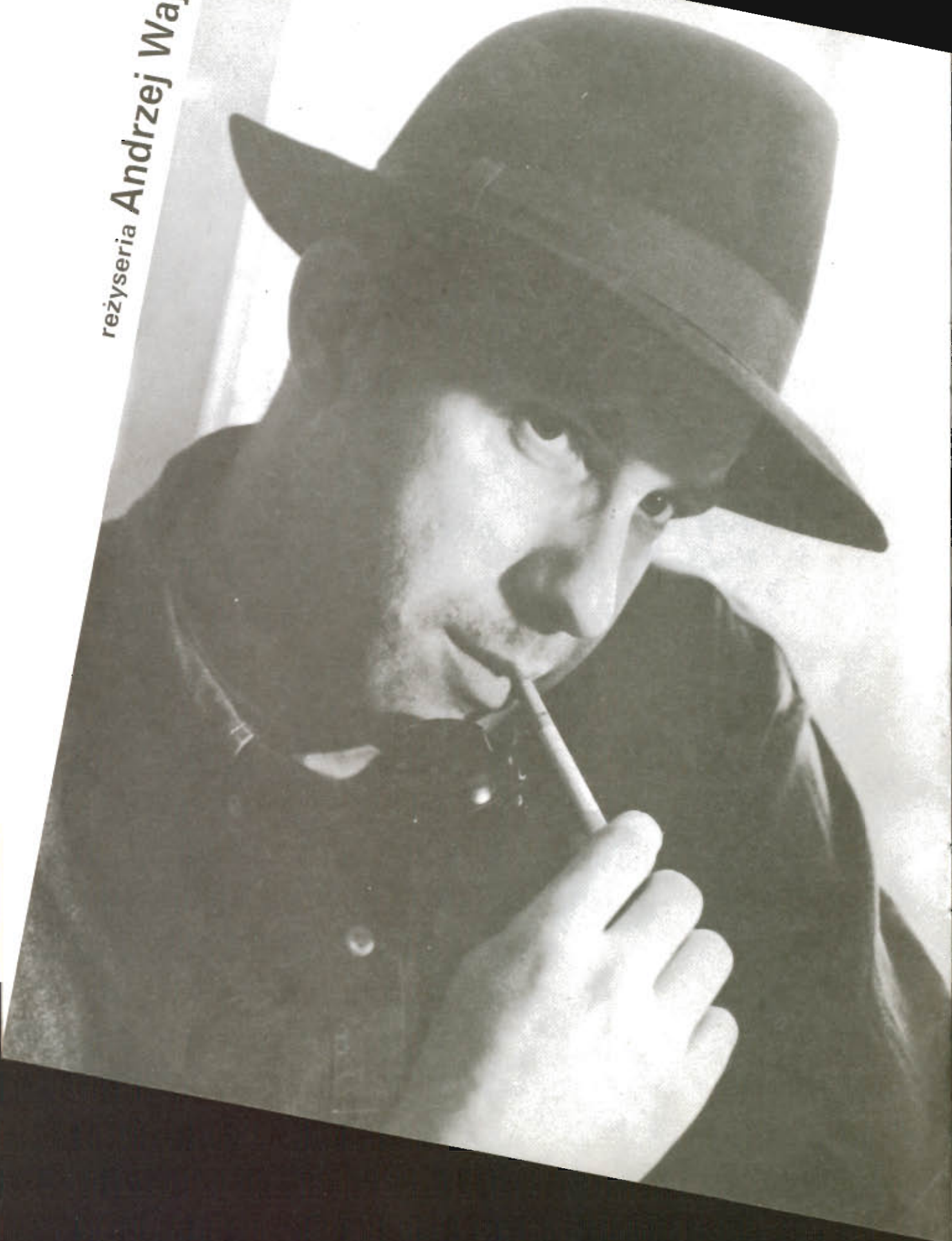
MOJĄ KSIĘŻKĄ
KUPUJĄC WYKUPUJĄC

Two for the Seesaw
Dwoje na huśtawce

przekład Małgorzata Semil i Karol Jakubowicz

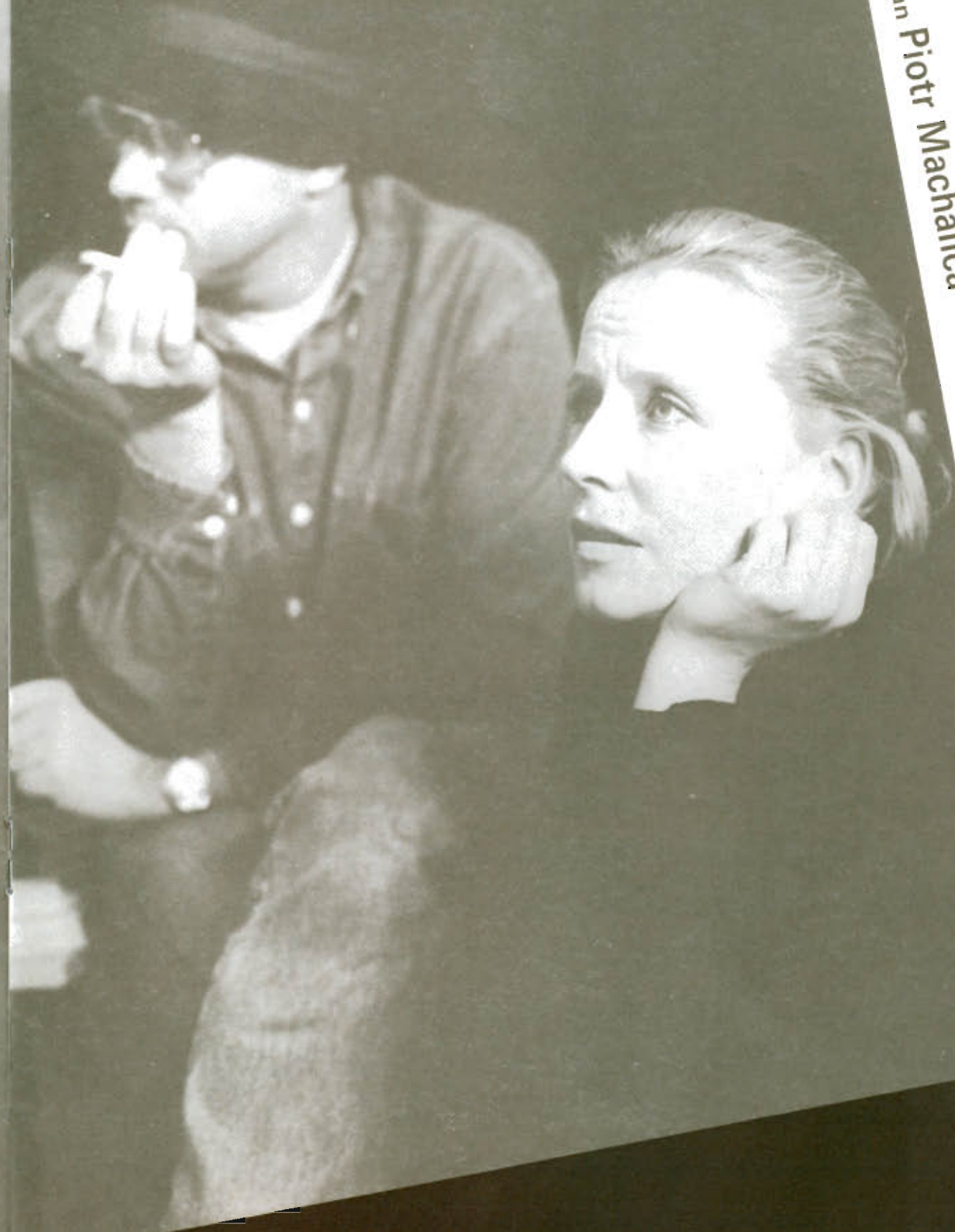
reżyseria **Andrzej Wajda**

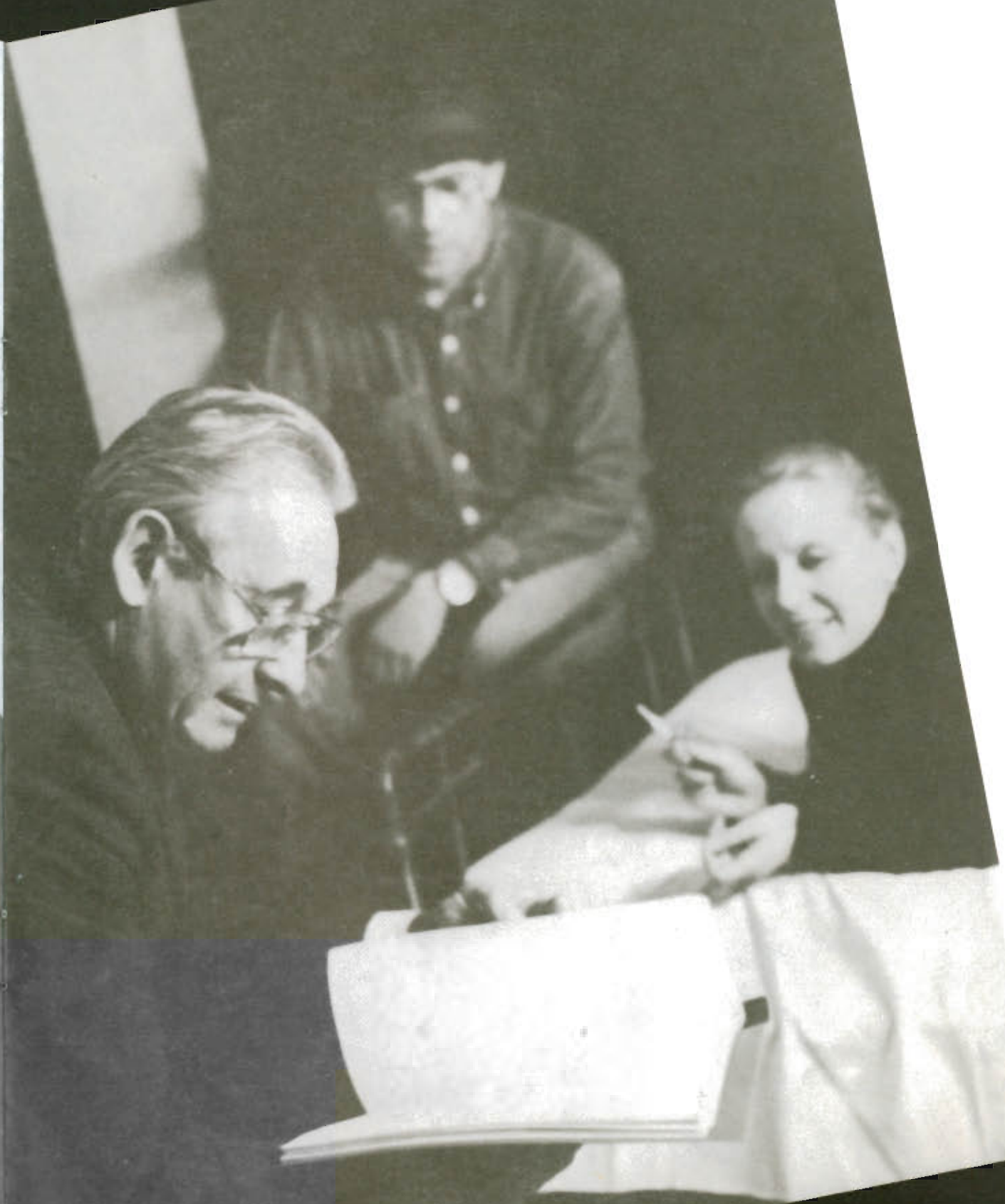
jako Gizela Mosca **Krystyna Janda**

jako Jerry Ryan **Piotr Machalica**

scenografia Janusz Sosnowski

Krystyna Janda, Piotr Mochalica i Andrzej Wajda,
próbę Dwojga na hustawce w T. Powszechnym, 1990

Złoty
Mistrz

asystent reżysera Jarosław Grzędzielski
asystent scenografa Małgorzata Sapetto

Andrzej Wajda. Janusz Morgenstern i Zbigniew Cybulski, próba Dwojga na huśtawce w T. Ateneum, 1960

inspicjent Marek Gorzkowski
suffer Barbara Sadowska

Elżbieta Kępińska i Zbigniew Cybulski, *Dwoje na huśtawce* w T. Ateneum, 1960

fascynowała najwybitniejszych reżyserów. W Polsce pierwszy wyreżyserował *Dwoje na huśtawce* Andrzej Wajda. Prapremiera polska odbyła się na Scenie 61 Teatru Ateneum 23 grudnia 1960. Oto jak reżyser wspomina tamte czasy: „Każdy ze studentów przynosi dziś swoje sztuki — i wciska dyrektorowi jako warunek jego współpracy z teatrem. Dawniej było inaczej. Janusz Warmiński jako dyrektor T. Ateneum dał mi sztukę Gibsona *Dwoje na huśtawce*, do- kładając do tego jeszcze wybranych przez siebie (i nowo zaangażowanych do Warszawy) aktorów Elżbietę Kępińską i Zbigniewa Cybulskiego. W tym wyborze sztuki i aktorów tkwił już przyszły sukces, do mnie należało już tylko dać mu kształt sceniczny.”¹⁾ Przedstawienie zostało przyjęte entuzjastycznie przez publiczność i recenzentów: „*Dwoje na huśtawce* w tej inscenizacji to nie tylko próba syntezy: życie człowieka zdanego tylko na siebie w świecie rekinów i wilków, w świecie, w którym nikt nie ma czasu dla drugiego człowieka. Początkowo bawi się Wajda zawiązując się znajomością między Gizelą i Jerryem jak w *Niewinnych czarodziejach*. Później jednak przedstawienie nabiera poważniejszej treści i wtedy staje się naprawdę interesujące. Wkracza w regiony prawdziwej sztuki” — pisał wówczas Roman Szydlowski.²⁾

Dziś Andrzej Wajda znów sięgnął po tę sztukę, by przypomnieć ją naszym widzom w nowym przekładzie i w innej inscenizacji: „Tym razem, po latach doświadczeń aktorskich i moich reżyserskich, chcemy zaproponować Państwu powrót do końca lat 50. — brzmi to jak ciężki wyrok! Ale tyle się przecież później wydarzyło! Byłem wtedy młody, a coś nam zostaje innego niż ze szczerą naiwnością zaczynać wszystko od nowa.”

M.C.

¹⁾ Fragment nie publikowanego artykułu A. Wajdy do programu drugiej premiery *Dwojga na huśtawce* w jego reżyserii w T. Ateneum w r. 1986. Premiera ta wówczas nie doszła do skutku z przyczyn pozaartystycznych.

²⁾ „Trybuna Ludu” 1961, nr 11

**Teatr Powszechny
im. Zygmunta Hübnera**
Dyrektor naczelny Krzysztof Rudziński
Dyrektor artystyczny Andrzej Wajda
Zastępca dyrektora Grzegorz Kiszluk
Kierownik literacki Magdalena Ciesielska

Redaktor programu Magdalena Ciesielska
Opracowanie graficzne Maciej Buszewicz
Fotografie z T. Powszechnego — Renata Pajchel
Fotografie z T. Ateneum — Piotr Barącz

Wydawca: Teatr Powszechny im. Zygmunta Hübnera
03-801 Warszawa, ul. Zamoyskiego 20

Druk: „Poligrafus”
Warszawa, ul. Oszmiańska 11A

ZE ZBIORÓW
Państw. Instytutu Wydawniczo-Pracowni

William GIBSON

Dwoje na huśtawce

